

Facultatea de Istorie a
Universității București

Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan"
al Academiei Române

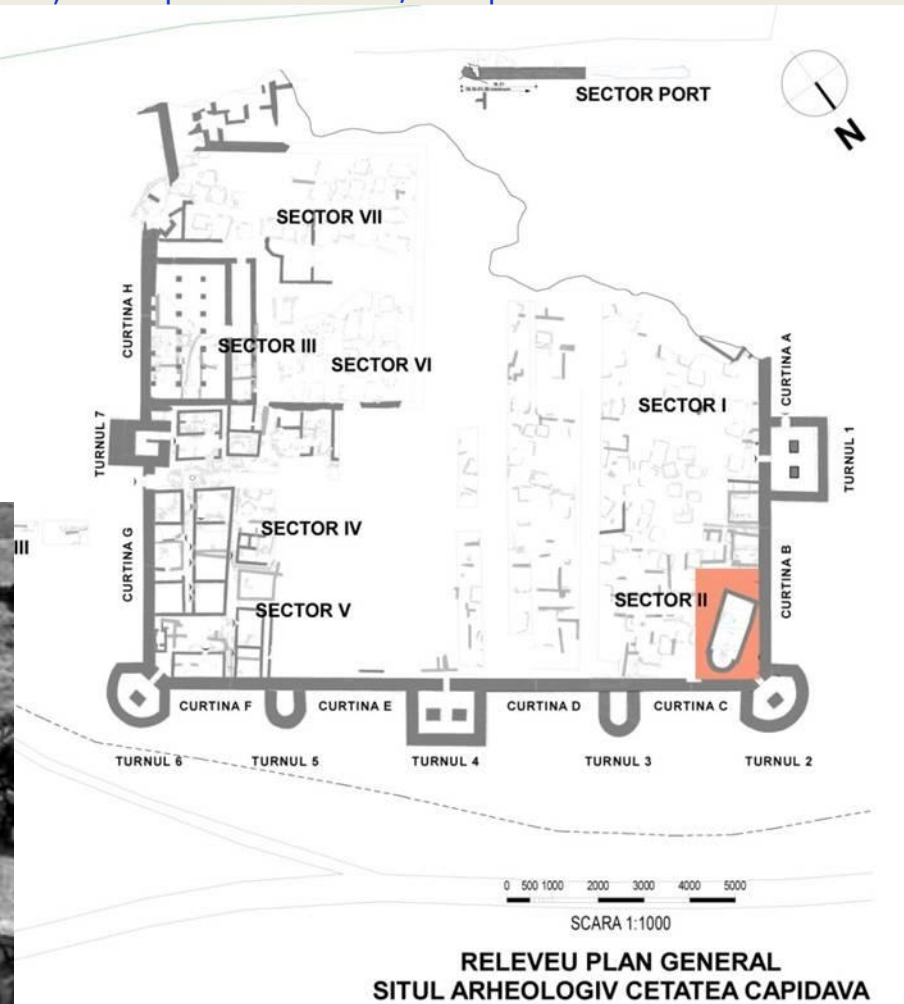
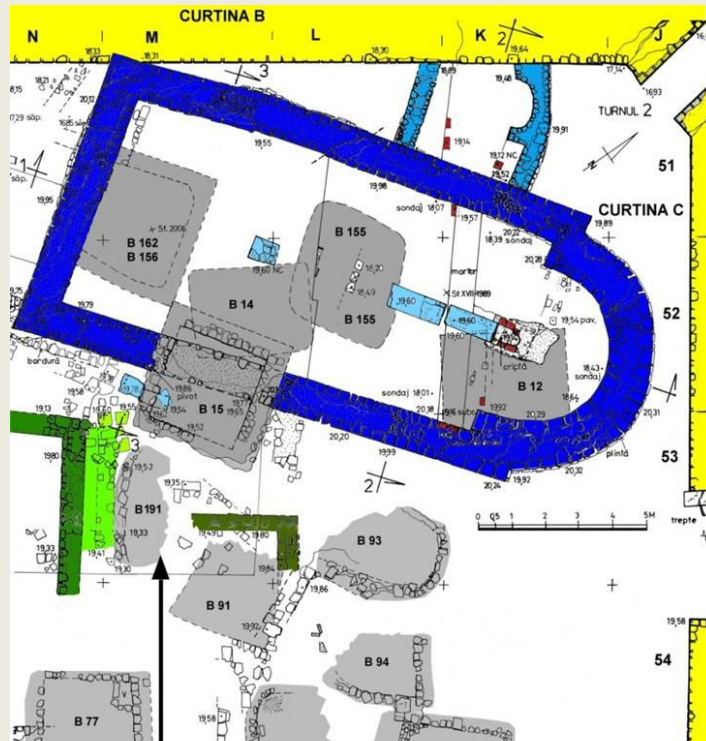
CAPIDAVA EPOCII ROMANE TÂRZII ÎN LUMINA DESCOPERIRILOR MONETARE.

SECTORUL BISERICII PALEOCREȘTINE, CAMPANIA 2015

Irina ACHIM, Theodor ISVORANU

BISERICA PALEOCREȘTINĂ DE LA CAPIDAVA. DATE GENERALE

Campania 2015 reprezintă cea mai amplă cercetare de teren cu caracter preventiv în aria acestui edificiu creștin, de la descoperirea sa, în anii '40 ai secolului trecut. Lucrările au fost ocazionate de proiectul de conservare-restaurare derulat de Consiliul Județean Constanța și de partenerii săi și s-au desfășurat în perioada 03 iulie/20 septembrie 2015.

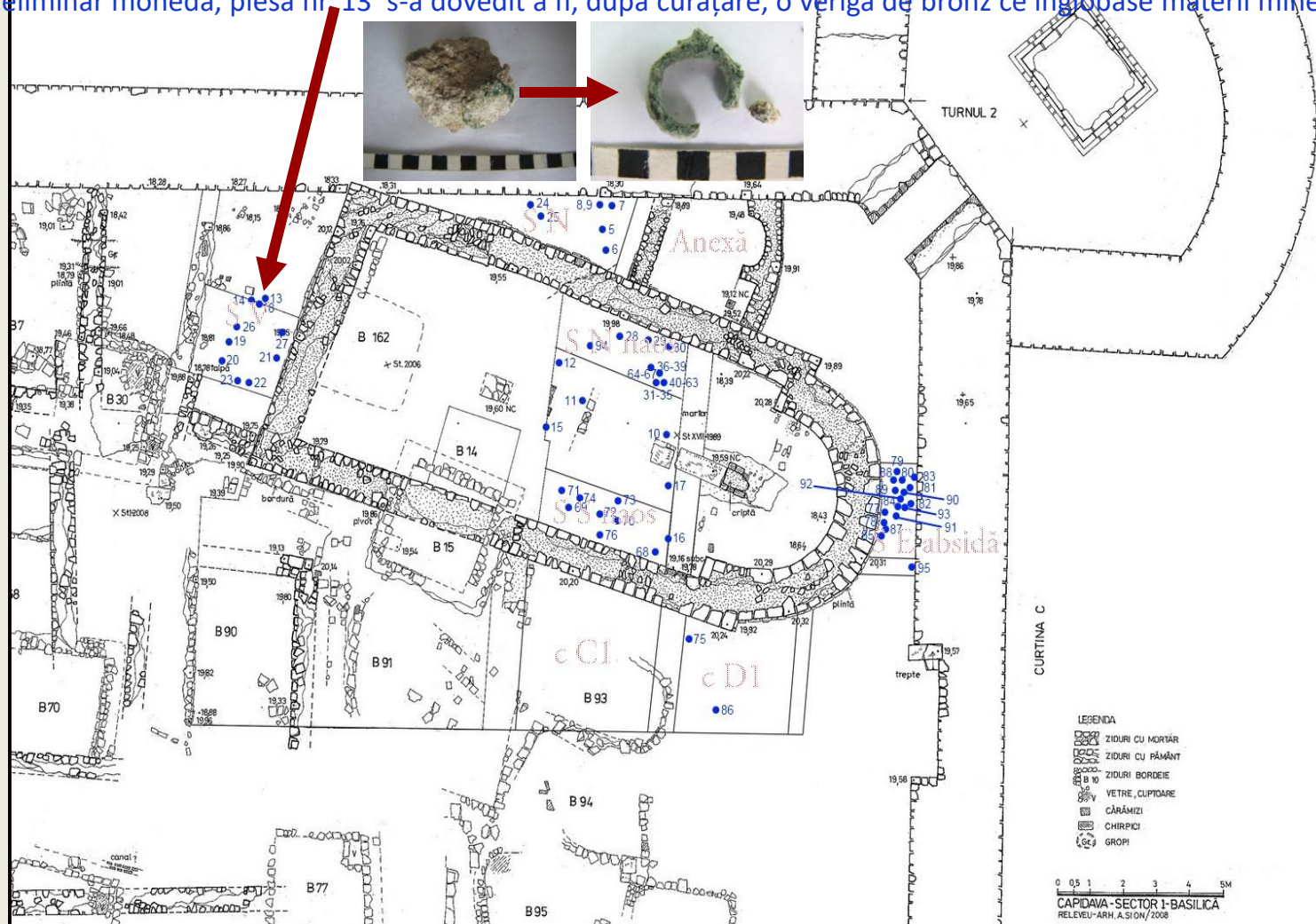
- Biserica – un monument cu o singură navă și absidă semicirculară la est, anexă de formă trapezoidală pe latura de nord – se ridică într-o zonă marginală a fortificației romane târzii, în dreptul turnului 2, și se alipește paramentului interior al zidului de incintă cu colțul său nord-vestic. Edificiul este orientat est-vest, dar prezintă o deviație de ax de 35° în direcție nord-nord-est/sud-sud-vest, dictată de alinierea soarelui la momentul construcției (cel mai probabil momentul de construcție se plasează cândva între cele două solstiții). Întregul monument era pavat cu cărămidă dispusă în rânduri orizontale, având cel mai probabil o bordură din pietre mici de calcar care se mai pastrează în colțul nord-vestic al naosului. La vest, niciun element de arhitectură nu asigură tranziția din exteriorul spre interiorul lăcașului de cult.
- Dimensiuni: 21,05 m lungime pe 8,20 m lățime; 5,85 m de lățime (dimensiuni interioare).
- Revenind la campania 2015, se impune precizarea că strategia de săpătură a trebuit să țină seama de necesitățile proiectului de conservare-restaurare și a fost adaptată în funcție de acestea, cu respectarea etapelor și termenelor de execuție impuse de constructor. Din acest motiv, săpăturile au început din exteriorul edificiului creștin pe curtea B și au continuat, în mai mică măsură, în interiorul naosului. S-a lucrat efectiv în opt secțiuni repartizate în zona fațadei vestice a bisericii, pe latura sa de nord, în anexa nord, în perimetrul de la est de absidă (în spațiul situat între absida și paramentul interior al curții C), pe latura de sud a edificiului (la joncțiunea dintre absidă și naos), precum și la vest de această casetă, în direcția căii de acces în biserică pe latura de sud, dar și în interiorul naosului, în limitele unei secțiuni preexistente cu o adâncime medie de circa 1,60 m față de nivelul actual de călcare din biserică. Am avut în vedere obținerea de date arheologice privind adâncimea fundațiilor bisericii și tehnica de construcție, documentarea structurilor constructive anterioare edificiului creștin, stabilirea, pe cât posibil, a unei cronologii și configurații a perimetrului ocupat de biserică în cursul secolului VI și de alte edificii în epocile anterioare.

(vezi urm.)

REPARTIȚIA MONEDELOR PE SIT ÎN CAMPANIA 2015

În cursul campaniei 2015 a fost descoperit un lot important de piese monetare – 92 de exemplare, dintre care 6 nu au putut fi cert identificate. Cele mai multe piese se grupează în interiorul naosului și la est de absidă, unde practic se plasează două depozite, constituite din grupaje de piese cu datări și emitenți similare. Este de remarcat faptul că nicio monedă nu a fost descoperită în anexa de pe latura de nord și nici în caseta C1, la sud. Cele mai multe piese prezintă urme de arsură. Această observație se aplică și altor categorii de artefacte, cum ar fi ceramica și materialele osteologice sau piesele de metal. În ceea ce privește ceramica, mai poate fi adăugat și că gradul de fragmentare este foarte mare.

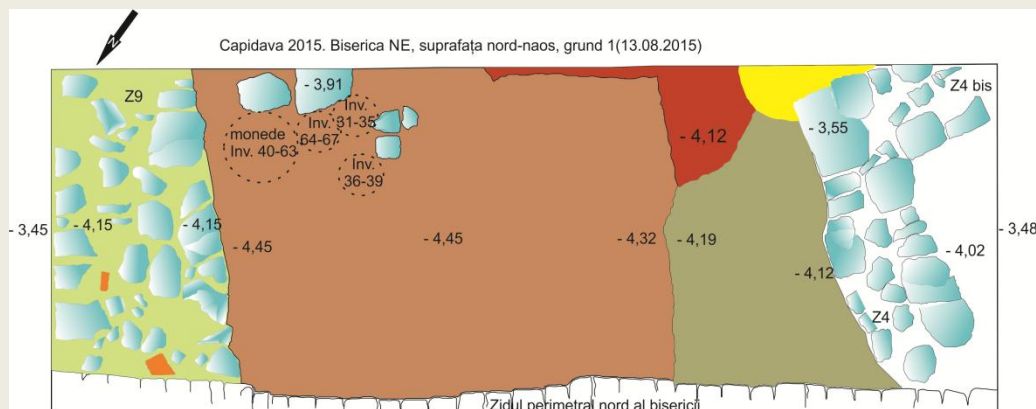
Considerată preliminar monedă, piesa nr. 13 s-a dovedit a fi, după curățare, o verigă de bronz ce înglobase materii minerale.

- În interiorul naosului, în secțiunea de la nord, au fost identificate trei structuri construite: un tronson din zidul Z4, reperat și în exteriorul edificiului, în suprafața nord. Împreună cu pandantul său orientat aproximativ est-vest, zidul Z4 definește colțul sud-estic al unui edificiu de dimensiuni imposibil de precizat. Acesta este posterior din punct de vedere cronologic zidului Z9 care traversează naosul pe toată lărgimea sa, la limita estică a celor două secțiuni practicate aici. 41 de monede din cele 92 descoperite în 2015 se plasează în această secțiune și în relație cu cele două construcții descoperite aici.
- Din nivelul de distrugere a construcției din care face parte Z9 (strat nr. 8 pe profilul sudic) a fost recoltat de la adâncimi cuprinse între 2,83 m și 2,95 m **un prim depozit monetar** compus din 37 piese, respectiv patru grupuri de monede: nr. **31-35** (5 ex.), **36-39** (4 ex.), **40-63** (24 ex.) și **64-67** (4 ex.). Cea mai timpurie piesă (nr. **40**) este un follis de la Licinius I emis în 312-313 la Thessalonic. Cele mai târzii sunt două monede din intervalul 341-348 (nr. **35** – Constans, Thessalonic, tip Victoriae Dd Auggq Nn – și nr. **63**. – Divus Constantin I, tip VN-MR).

(vezi urm.)

INTERIORUL NAOSULUI: SECȚIUNEA NORD

- A. Zonă de pământ ars la roșu.

- B. Zonă de pământ galben.

- Strat de pământ de culoare castru cu agregate mărunte și pietre de dimensiuni mici.

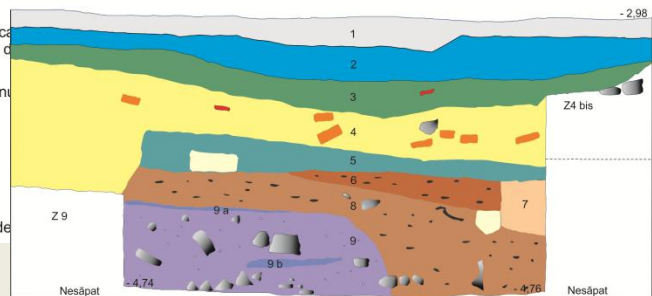
- Strat de pământ galben-cenușiu cu pigmenți de cărbune.

- Calcar

- Căramidă

- Tezaur monetar sau grupaj de monede

Capida 2015. Naos/Suprafața nord naos. Profil sud - paralel cu zidul perimetral nord al basilicii (15.09.2015)

Legendă

- 1. Lutială compactă (pământ galben).

- 2. Strat cenușiu compact, cu pietre de dimensiuni mici, fragmente de cărămidă, cu urme de cărbune de lemn (în extremitatea estică).

- 3. Strat galben închis cu urme de cenușă și urme de pigmenți de cărbune, fragmente ceramice, pietre de dimensiuni mici.

- 4. Strat compact de pământ galben intens cu materiale de construcție (fragmente de cărămidă și piatră), în care este implantat zidul Z4 bis.

- 5. Strat de culoare cenușiu cu pigmenți de cărbune puternic solidificat cu lentile de arsură, cu fragmente ceramice și osteologice, pietre de dimensiuni variabile.

- 6. Strat de culoare cafeniu-roșie, cu lentile de arsură, chirpic ars la roșu și pigmenți de cărbune de lemn.

- 7. Groapă de par (?) umplută cu pământ galben.

- 8. Strat de pământ cafeniu-gălbui puternic solidificat cu pigmenți de cărbune, fragmente ceramice, pietre de mici dimensiuni și rare urme de mortar.

- 9. Strat puternic solidificat de culoare cenușiu care conține numeroase pietre de dimensiuni mici și medii, lentile de mortar și mortar dispersat, probabil de amenajare a bisericii după nivelarea terenului.

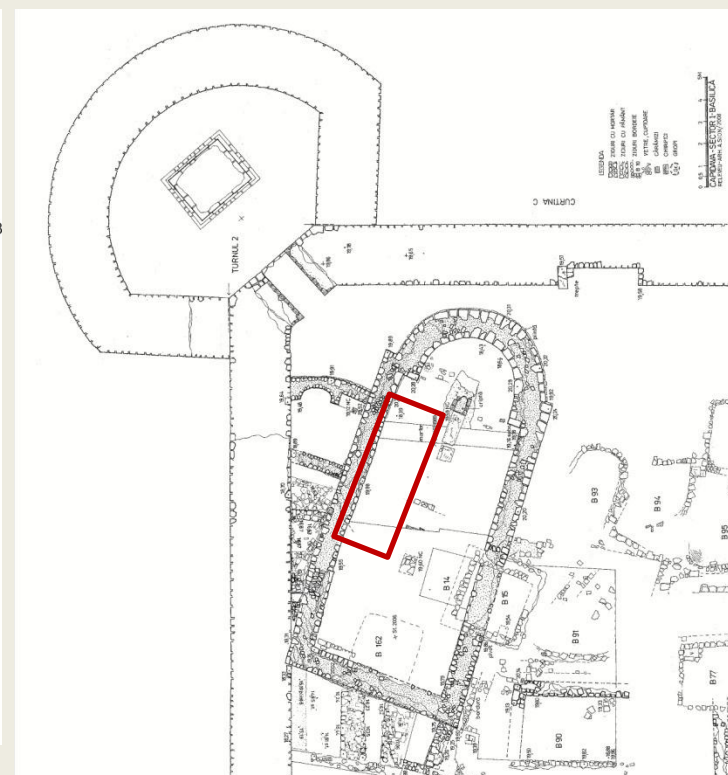
- 9a, 9b. Lentile fine de mortar în interiorul stratului 9.

- Piatră

- Căramidă

- Calcar

- Fragmente ceramice

SECȚIUNEA NORD NAOS: DEPOZITUL MONETAR 1

Structura depozitului monetar însumează în total **43 monede** din bronz, nu toate provenind însă din secțiunea **Nord Naos**:

Perioada 307-313 (finalul ei, a. 312-313) – 5 ex. (Siscia, Thessalonic 2, Heraclea 2).

Perioada 313-317 – 1 ex. (monetărie neprecizată)

Perioada 317/8-324 – 5 ex. (Heraclea 2, Nicomedia 2, Cyzic)

Perioada 324-330 – 4 ex. (Siscia 2, Nicomedia, Cyzic).

Perioada 330-336 – 10 ex. (Siscia, Thessalonic 2, Heraclea 2, Constantinopol 3, Cyzic, Antiochia).

Perioada 336-341 – 16 ex. (Heraclea 2, Constantinopol 6, Nicomedia 2, Cyzic 3, monetărie neprecizată 3).

Perioada 341-348 – 2 ex. (Thessalonic, monetărie neprecizată).

Analiza numismatică a permis observații detaliate privind eșalonarea pieselor monetare din depozit și definirea altor grupaje, după cum urmează:

- Sfârșitul Tetrarhiei și începutul diarhiei Constantin-Licinius (a. 312-313) sunt reprezentate de *folles* târzii, cu mult reduși în dimensiuni față de cei emiși după reforma din 294.
- Din perioada 313-317 datează cel mai târziu exemplar din această categorie.
- Tipurile monetare ale reformei lui Constantin din 318 (politicile monetare diferite au fost printre cauzele conflictului dintre Constantin și Licinius), nu sunt ilustrate în depozit, toate cele 5 ex. ale anilor 317/8-324 fiind emisiuni ale monetăriilor din partea răsăriteană a Imperiului, aflate sub autoritatea lui Licinius.
- Moneda lui Constantin, *nummus*-ul (numit *centenionalis communis* de Codex Theodosianus, un secol mai târziu) este reprezentată din perioada 324-330 de tipul Providentiae (poartă cu 2 turnuri), iar pentru intervalul 330-336 – de tipul Gloria Exercitus cu 2 stindarde (9 ex.) și de tipul aniversar Constantinopolis (1 ex.), prilejuit (ca și tipul Urbs Roma, neilustrat în depozit pentru acest interval) de inaugurarea Noii Rome, în 330. Pe monede, Constantin I apare ca unic Augustus, toți urmașii săi având rangul de Caesar.
- Perioada 336-341 (sfârșitul domniei lui Constantin și domnia comună a fiilor săi deveniți Augusti până după războiul civil încheiat cu moartea lui Constantin II în 340) e reprezentată de varianta redusă în dimensiuni a *nummus*-ului constantinian – tipul Gloria Exercitus cu 1 stindard (11 ex.), la care se adaugă tipurile postume comemorative pentru Helena Augusta (1 ex.) și Divus Constantin (2 ex.), respectiv tipurile Urbs Roma și Constantinopolis (câte 1 ex.) reluate pe monede cu flan mai mic.
- Din perioada 341-348 (domnie comună a lui Constantius II și Constans), la nivelul căreia se încheie depozitul monetar (surprins pe loc tot de un incendiu, cu efecte ceva mai puțin distructive asupra monedelor decât în cazul depozitului din secțiunea Est Absidă, aici putând fi determinate precis cele mai multe exemplare), au fost identificate două piese mici, specifice ultimei perioade a monedei din metal comun constantiniene de nominal unic, înainte de reforma din 348 care a introdus mai multe valori nominale: un ex. de tip Victoriae Dn Avggq Nn (tip ce se emitea în atelierele occidentale și la Thessalonice) și un altul din ultima serie comemorativă pentru Constantin I (tip al monetăriilor răsăritene).
- Din același strat mai provin o brățară de bronz, un artefact din os, o gemă din cuarț-agat cornalină, cu reprezentarea lui Niké cu cunună și Tyché cu *cornucopiae*, cârmă și vâslă. În registrul inferior, între cele două personaje, este gravată inscripția grecească « Zoé ». Calitatea artistică mediocră a piesei, montată într-un chaton ce nu prezintă urme de coroziune specifice bronzului, precum și maniera de redare schematizată a detaliilor anatomice (mai ales capul), acreditează o datare târzie a piesei, nu mai devreme de sfârșitul secolului al III-lea p.Chr.
- Tot în această secțiune se plasează un al doilea grupaj de trei monede (28, 29 și 30), toate posterioare dinastiei constantiniene, datând din intervalul 364-378, exemplare emise la Siscia și Nicomedia. Ele ar putea constitui ipotetic un fragment de „depozit de pungă”, dată fiind adâncimea la care au apărut, precum și aspectul pieselor (nr. 28 și 30), ce trădează același mediu de conservare în pământ.

(vezi urm.)

SECTIUNEA NORD NAOS: DEPOZIT MONETAR I

**Moneda 40. Follis, Licinius I,
312/313, Thessalonic**

**Moneda 35. Constans, 341/348,
Thessalonic, tip Victoriae Dd Augq Nn**

Moneda 65

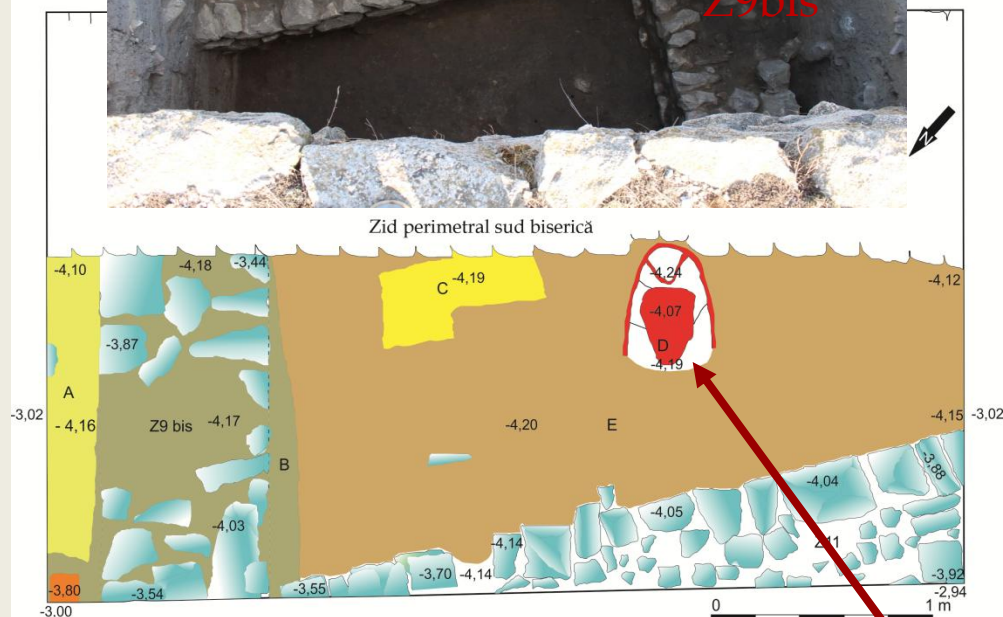
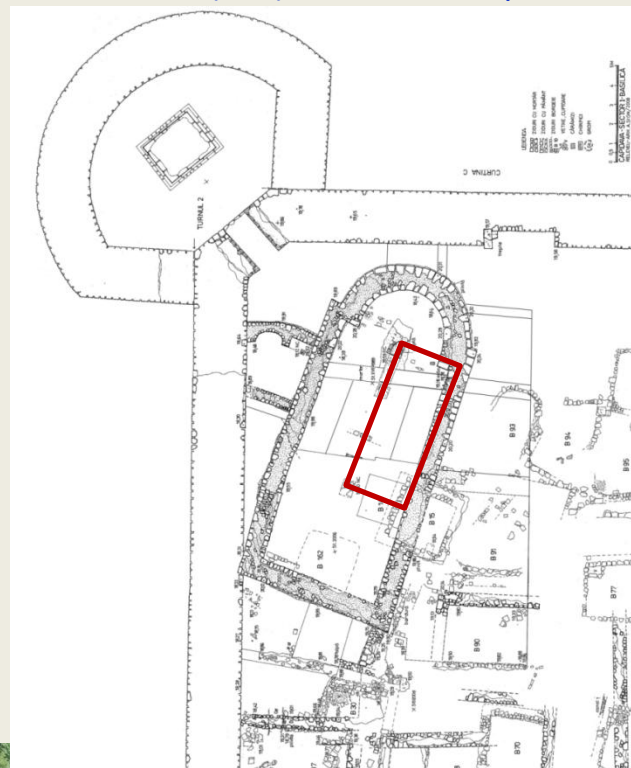
**Moneda 28. Valens, AE3, tip Securitas
Reipublicae, Siscia, a. 364-378**

**Moneda 30. Valentinian I, AE3, tip Securitas
Reipublicae, Nicomedia, a. 364-378**

SECȚIUNEA SUD NAOS: SITUAȚIA ARHEOLOGICĂ

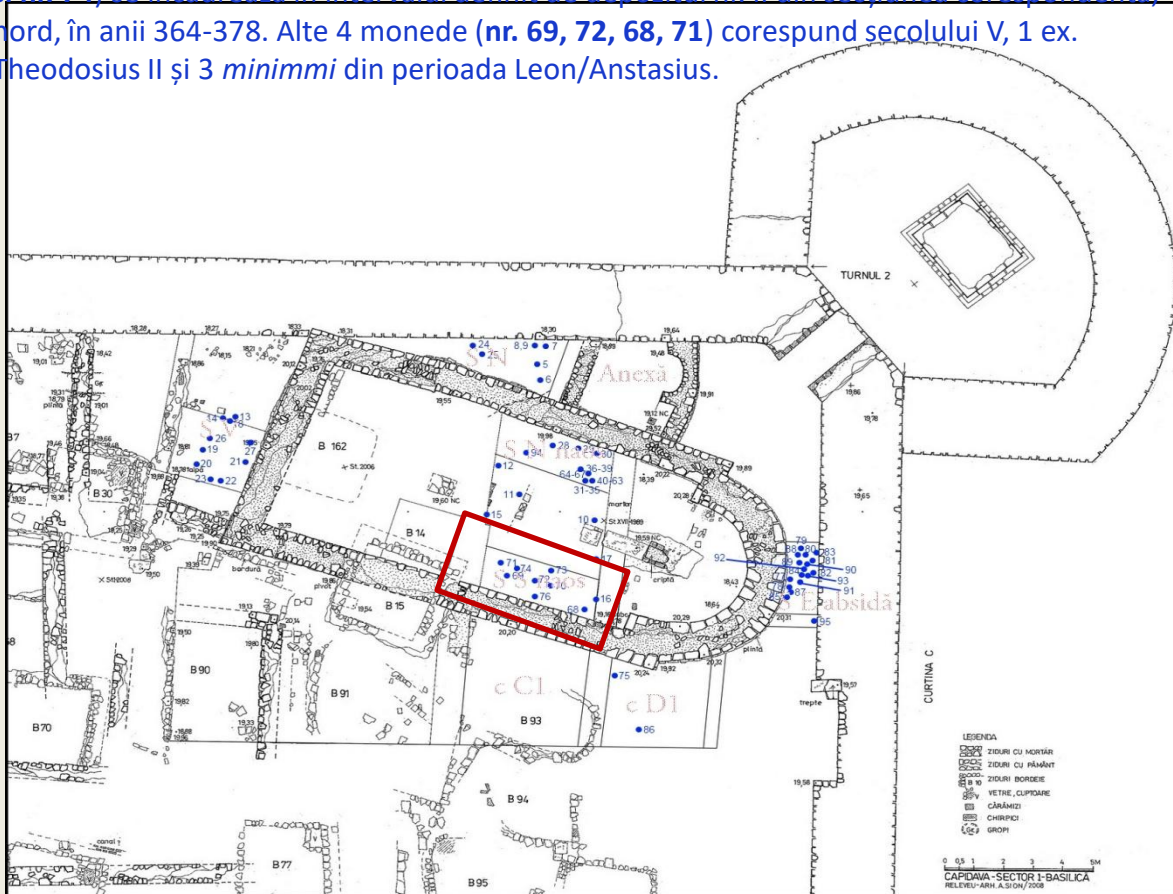
În secțiunea corespondentă, la sud, tot în naos, unde zidul Z9 de la nord ocupă latura estică a secțiunii, fiind suprapus de un alt zid (Z10), au fost descoperite 9 monede, care formează un grup eterogen, neomogen cronologic.

Amfora de tip Kapitan II

SECȚIUNEA SUD NAOS: PIESE MONETARE / 9 exemplare

Piesa **nr. 16** reprezintă cea mai timpurie monedă identificabilă din întreg lotul 2015 (un aurelianian de la Maximian Herculus), împreună cu piesa **nr. 73**, o monedă cu flan mare, posibil un *as* roman sau o emisiune provincială din sec. III p.Chr. Antoninienii târzii (numiți *aurelianieni* pentru perioada dintre reforma lui Aurelian și cea a lui Diocletian/Maximian) au rămas în circulație în număr mare pe piețele Imperiului și după reforma din 294, asigurând necesarul de monede mărunte, mai ales în vestul Imperiului. Cei de tip Concordia Militum, emiși de monetăriile răsăritene, au circulat un timp în paralel cu monedele *radiatus* (sau *fracțiuni radiate*), emisiuni ale reformei tetrarhice cu iconografie identică (tot tip Concordia Militum, diferită fiind doar legenda aversului și redarea mărcii atelierului). Două piese (**nr. 70 și nr. 74**) se încadrează în intervalul definit de depozitul nr. II din secțiunea corespondentă, nord, în anii 364-378. Alte 4 monede (**nr. 69, 72, 68, 71**) corespund secolului V, 1 ex. Theodosius II și 3 *minimmi* din perioada Leon/Anastasius.

Moneda 16. Maximian Herculus, aurelianian, tip Concordia Militum, Heraclea, a. 292-295

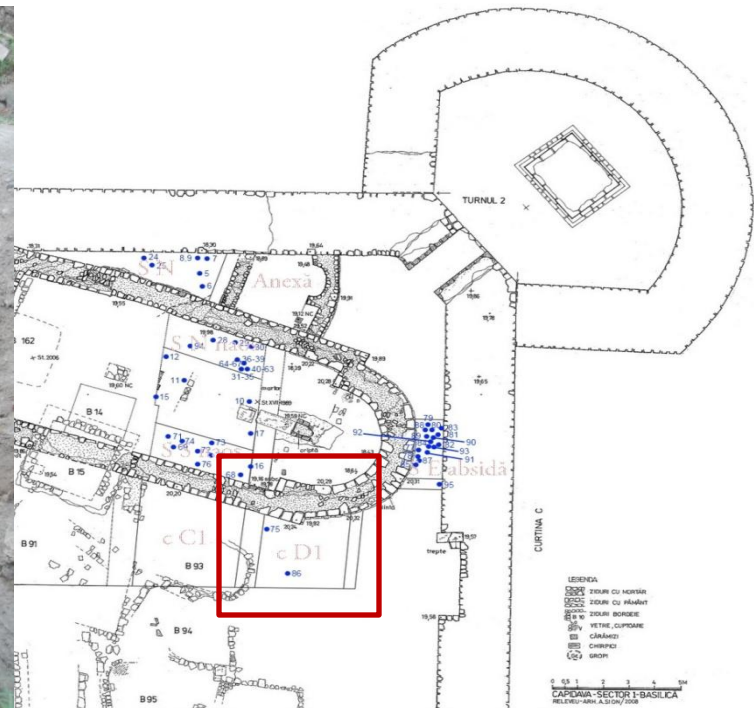
Moneda 69. Theodosius II, AE4, tip Vota, monetărie răsăriteană neprecizată, a. 425-450

Moneda 73. Neprecizată (AE flan mare 24,6 mm), as roman sau emisiune provincială, sec. III ?

FLANCUL SUDIC: CASETA D1

În exteriorul edificiului de cult putem observa că flancurile N și S sunt zonele cu cele mai puține descoperiri monetare. Nicio piesă nu a fost recoltată din caseta C1 și doar două au fost identificate în caseta D1, la joncțiunea dintre naos și absidă. Ambele piese au fost recoltate din straturi anterioare bisericii și se încadrează cronologic în a doua jumătate a secolului IV.

Moneda 75. Emitent necunoscut, AE4, tip Salus Reipublicae, monetărie necunoscută, a. 383-395

Moneda 86. Emitent necunoscut, AE3, tip Gloria Romanorum 8, monetărie necunoscută, a. 364-378

SUPRAFAȚA NORD

În *Secțiunea nord*, în perimetrul restrâns dintre biserică și curțina B, au fost descoperite 7 monede. Acestea se grupează la est și la vest de Z4, cea mai estică structură construită din secțiune. Piesele cu **nr. 7-9** au fost recoltate din zona pavajului care mărginește zidul Z4 la est (aflat la o adâncime de circa 2,88/2,89 m față de borna topo). Împreună cu piesele nr. **24-25** de la vest de Z4, aceste monede pot fi adăugate nucleului de piese ce constituie depozitul monetar 1 din sectorul Naos. O a șasea piesă, provenind din zona vestică a mării secțiuni din naos, aproape de limita Sectorului Nord Naos, moneda nr. 12, completează imaginea depozitului 1 ridicând numărul total de monede la 43. Acestea au fost, cel mai probabil, deplasate cu pământul excavat la săparea șanțului pentru fundația zidului de nord al basilicii și apoi nivelat. Apartenența lor la depozitul monetar menționat este indicată de faptul că au apărut la nord și la sud de secțiunea Nord Naos, flancând perimetrul descoperirii părții principale a depozitului monetar, și datând din aceeași perioadă (c. 312/313–341/8), nereprezentată în alt punct al sitului arheologic. Patru exemplare (nr. **7-9, 25**), între care unul din aceeași emisiune (Licinius I, Thessalonic) cu piesa nr. **40**, datează din anii 312-313, 1 ex. (nr. **24**) din perioada 324-330 și 1 ex. (nr. **12**) din perioada 336-341.

(vezi urm.)

SUPRAFAȚA NORD: 7 piese monetare

Moneda 7. Constantin I, follis, tip Iovi Conservatori Augg, Heraclea, a. 313

Moneda 9. Licinius I, follis, tip Iovi Conservatori, Siscia, a. 313

Moneda 24. Constantin I, nummus, tip Providentiae Augg, Nicomedia, a. 326-327

SUPRAFAȚA EST ABSIDĂ: SITUAȚIA ARHEOLOGICĂ

La est de absidă cercetările au permis identificarea unei singure amenajări, zidul Z11, aflat la adâncimi cuprinse între 1,78/1,88 m. Ca și în cazul zonei de la nord de biserică, această construcție se alipește zidului de incintă și este la rândul său suprapusă de fundațiile absidei. Pe un perimetru atât de restrâns au fost identificate 19 piese monetare.

SUPRAFAȚA EST ABSIDĂ: DESCOPERIRI MONETARE

În pofida adâncimilor ușor diferite la care s-au găsit unele monede, concentrarea lor masivă în partea de nord a zonei cercetate, înconjurată de zone “albe” din punct de vedere numismatic, aceeași stare de conservare (vădind efectele unui incendiu care le-a surprins pe loc, sub rămășițele unei construcții arse) și, mai ales, omogenitatea grupului, indică **un al doilea depozit monetar**, căruia îi aparțin 18 din cele 19 monede descoperite în secțiune. Depozitul s-a constituit posibil în partea balcanică și occidentală a imperiului, după cum indică puținele piese pentru care s-a putut citi atelierul: Thessalonice și Aquileia. Cea mai timpurie este piesa nr. 88, imediat anterioară și încă în circulație la momentul reformei lui Constantius II din 348, toate celelalte monede din depozit fiind post reformă. Cele mai târzii sunt exemplarele nr. 89 și 85, din anii 383-395 (Salus Reipublicae) și 395-402 (Virtus Exerciti). Ele ar indica o datare a incendiului poate în primul deceniu al sec. V, perioadă pentru care au fost consemnate raiduri ale hunilor conduși de Uldis în Scythia Minor. (Incendiul putea fi desigur și accidental, nu în consecința unui eveniment).

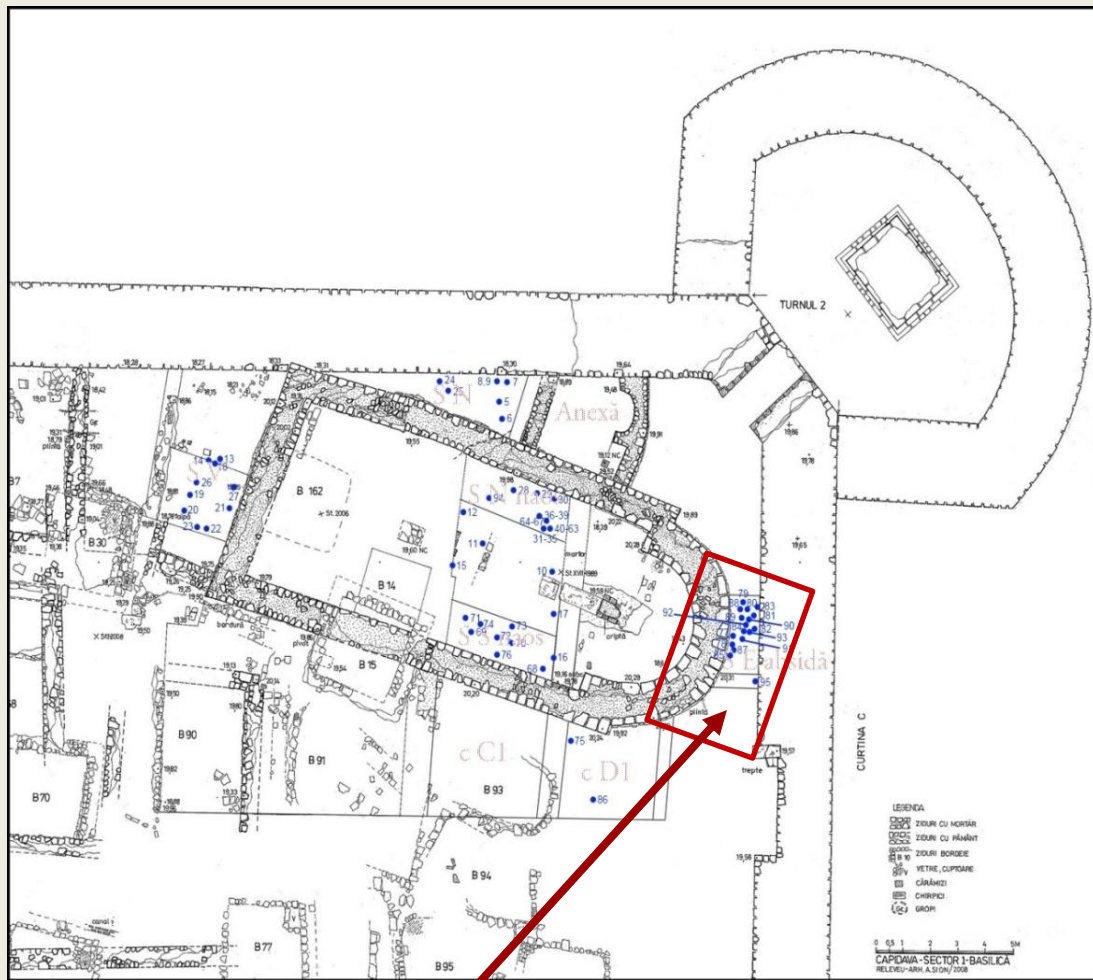
Moneda nr. 95, un minim cu monogramă de la sfârșitul sec. V, a fost descoperită izolat, așa cum arată și cartarea sa, pe plan ea apărând la distanță de grupul compact al celorlalte. Piesa a apărut într-un strat consistent de lut care nivelează rămășițele zidului Z11 prins în fundațiile bisericii. De pe acest nivel provin un vârf de lance din fier și trei piese monetare, la adâncimi cuprinse între 2,66 m și 2,75 m.

(vezi urm.)

SUPRAFAȚA EST ABSIDĂ: DESCOPERIRI MONETARE

19 monede (un depozit și o piesă izolată)

DEPOZIT MONETAR 2/18 piese

Moneda 95. Zenon (?). Minim cu monogramă, în strat de pamant galben deasupra zidului Z10

**Moneda 88rv. Emitent
neprecizat (Constantius
II sau Constans), AE, tip
Victoriae Dd Auggq Nn,
monetărie occidentală
neprecizată, a. 341-348**

Moneda 89. Emitent neprecizat, AE4, tip Salus Reipublicae, monetărie neprecizată, a. 383-395

**Moneda 84. Valentinian I, AE3, tip
Securitas Reipublicae, Aquileia,
a. 364-378**

SUPRAFAȚA VEST

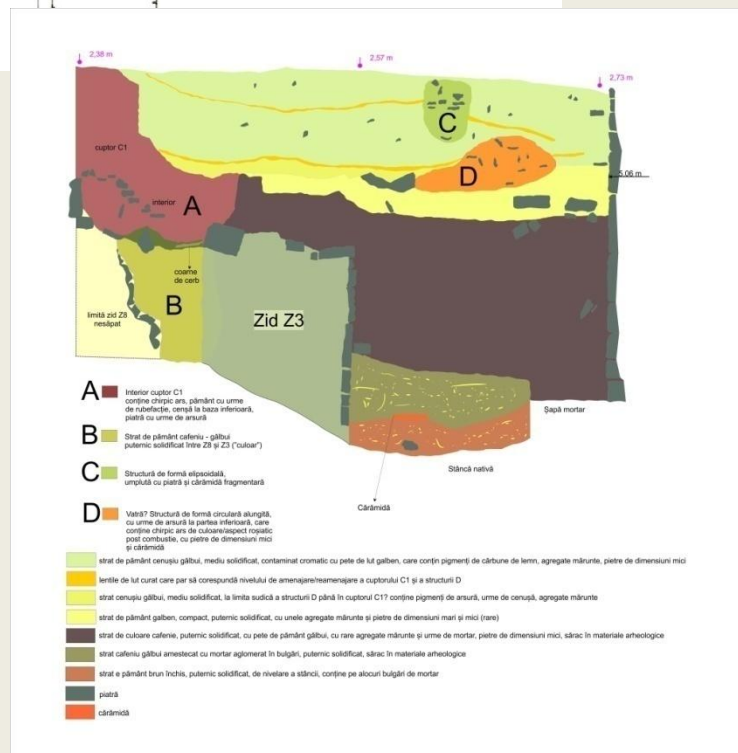
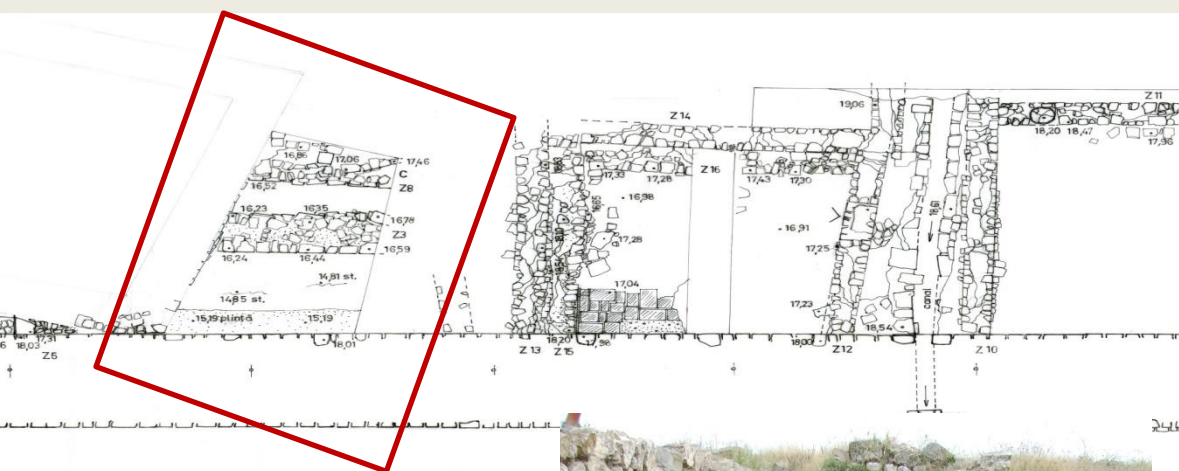
În secțiunea de la Vest de biserică cercetările au permis identificarea unui grup de 9 monede, aflate în corelație cu structurile construite și cu alte complexe care se grupează toate în jumătatea sudică a suprafeței cercetate. În jumătatea de nord a secțiunii materialele arheologice sunt în general rare și lipsesc descoperirile monetare. Tot în această arie se plasează și cea mai târzie monedă recoltată în anul 2015 (**nr. 18**). În acest perimetru a fost atinsă adâncimea maximă din întreg sectorul și a fost pus în evidență masivul stâncos nativ pe care se ridică fortificația antică de la Capidava, care se situează la adâncimi cuprinse între 4,63-4,84 m.

Au fost identificate: o șapă de mortar de-a lungul curtinei B, vizibilă pe toată lărgimea secțiunii, șapă care se situează sub nivelul fundației bisericii și sub nivelul plintei zidului de incintă, la o adâncime medie de 4,35 m; șapa a fost implatată pe un nivel consistent de pământ amestecat cu mortar, ce corespunde nivelului de construcție al elevației incintei și care a servit totodată pentru nivelarea stâncii.

La circa 2,30 m sud de curtea B se găsește zidul Z3, paralel cu incinta, amenajat direct pe stâncă, probabil contemporan cu aceasta. Pe fața sudică Z3 nu prezintă un apareiaj, iar structura acestei impunătoare opere constructive pare să fi fost profund afectată de intervenții antropice datorate reocupării succesive a acestui perimetru. La limita sudică a secțiunii se găsește zidul Z8, care are mai degrabă un aspect de emplecton, dar a cărui structură pare să fi fost afectată, la rîndul său, de complexe romane târzii și poate și medievale. Zidurile 3 și 8 sunt suprapuse de două complexe: cuptorul C1, în colțul sud-vestic al secțiunii, și o vatră aflată la est de acesta, în apropierea zidului de fațadă al bisericii.

(vezi urm.)

SUPRAFAȚA VEST: SITUAȚIA ARHEOLOGICĂ

SUPRAFAȚA VEST: SITUAȚIA ARHEOLOGICĂ/DESCOPERIRI MONETARE

Moneda 18. Anastasius I, minim cu monogramă, anii c. 491-498 (?)

Din zona mediană a profilului de deasupra zidului Z3, din stratul 3, deci la partea superioară a profilului, provine cea mai târzie piesă monetară (nr. 18), databilă în ultimul deceniu al sec. V. Moneda nr. 14 a fost identificată în același profil, din stratul care acoperă zidul Z3 după distrugerea sa și oferă un *terminus post quem* la sfârșitul sec. IV-inceputul sec. V. Celelalte piese monetare se găsesc dispersate în preajma profilului sudic al secțiunii, la est de cuptorul C1 și deasupra vetrei 1.

SUPRAFAȚA VEST: DESCOPERIRI MONETARE

Alcătuiesc mai multe grupaje: Monedele de sec. IV se datează post 348 (reforma monetară a lui Constantius II) și sunt reprezentate, cu doar o excepție, de nominalul cel mai comun, convențional numit AE3 (identificat ipotetic cu *nummus centenionalis*, la care se face referire în Codex Theodosianus), dealtfel singura monedă de bronz care se mai emitea în perioada de inflație 354-358, în mari cantități. Monedele AE3 (ale căror dimensiuni s-au redus progresiv, la începutul sec. V semănând cu cele AE4 din vremea lui Constantius II) s-au produs în Imperiul de Răsărit abundant până în 422/423 (moartea lui Honorius) și sporadic până spre 445/450, ultimii ani ai domniei lui Theodosius II. Minimii (la origine monede AE4, care după Theodosius II devin tot mai mici) din a doua jumătate și mai ales sfârșitul sec. V, în special cei emiși de Anastasius, au circulat ca mărunțiș (fiind reevaluate la valoarea de 1 *noummion*) în bună parte din sec. VI (cel puțin până la finalul domniei lui Iustinian), în paralel cu monedele mari de cupru. Monedele 19, 20 și 26, găsite la E de cuptorul C1, sunt cu deosebire afectate de ardere, având pastila (flanul) practic distrusă.

(vezi urm.)

SUPRAFAȚA VEST: DESCOPERIRI MONETARE

Moneda 19. Constantius II, AE3, tip Fel Temp Reparatio (FH), monetărie neprecizată, a. 354-358

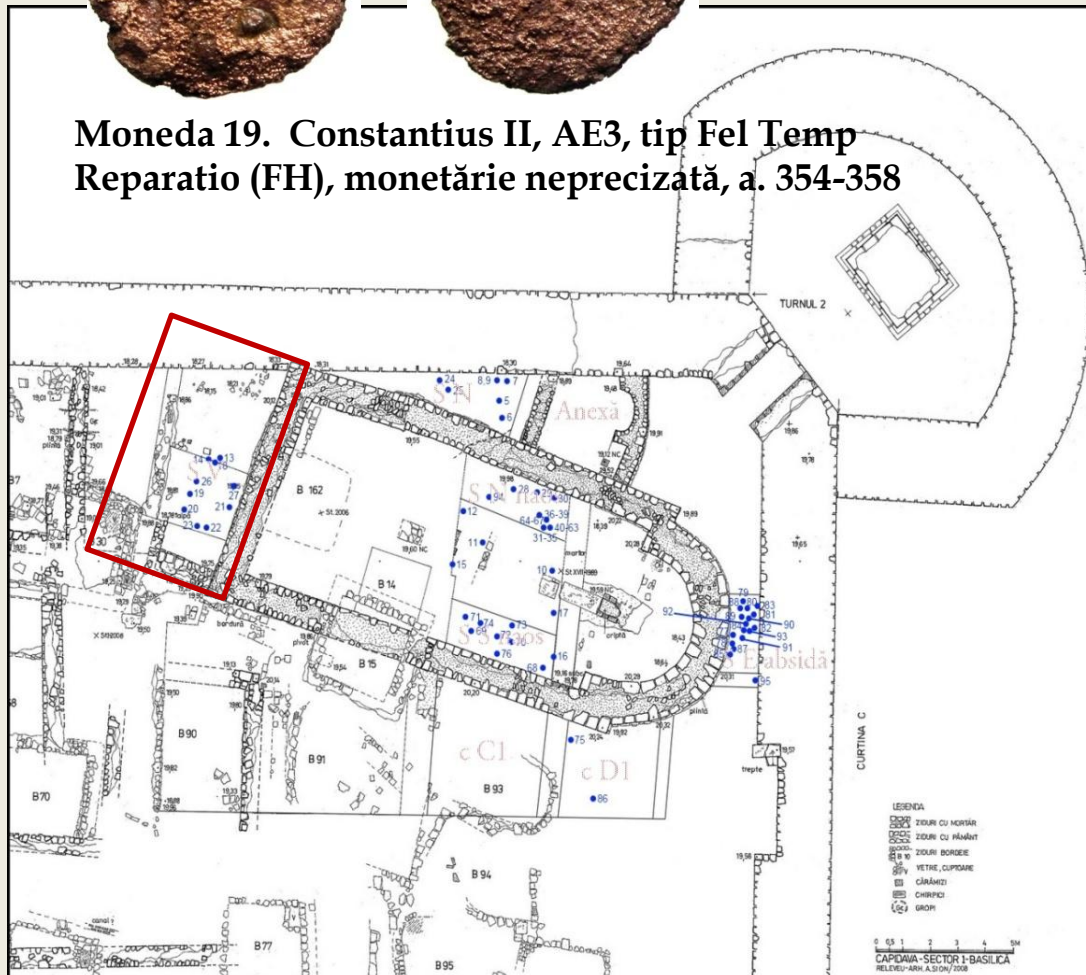
Moneda 21. Honorius, AE3, tip Virtus Exerciti (2), monetărie răsăriteană neprecizată, a. 395-402

Moneda 22. Constantius II, AE 4, tip Spes Reipublice, monetărie neprecizată, a. 358-361

Moneda 23. Emitent neprecizat, AE3, tip Fel Temp Reparatio (FH), monetărie neprecizată, a. 351-358

În lumina descoperirilor monetare analizate, observăm că sectorul Sud din naos reunește deopotrivă cele mai timpurii piese dar și unele dintre cele mai târzii, în timp ce monedele cele mai târzii apar în exterior, la vest și la est, în număr mic de exemplare. În ceea ce privește structurile construite reperate, monedele permit unele observații: construcția de mari dimensiuni din care face parte Z9 în naos este distrusă violent cândva la jumătatea secolului IV, prin incendiu, iar vestigiile sale sunt acoperite cu un strat consistent de lut. La vest de această construcție, cea din care face parte zidul Z4 alipit incintei este cel mai probabil ulterioară, dar nu la mare distanță în timp, și împreună cu zidurile 5, 6, și 11 definesc segmente de zidărie aparținând unor barăci militare alipite curtinelor B și C. Construcția din care face parte zidul Z10 prezintă o orientare diferită în raport cu construcțiile din vecinătate și pare să fie cea mai târzie din acest perimetru (ar putea fi distrusă către jumătatea secolului V). La vest de biserică nicio structură construită nu se alipește incintei. Aria pare să fi fost ocupată de dependințe sau structuri ușoare aparținând construcțiilor aflate mai la vest. Mai multe bordeie medievale bulversează întreaga stratigrafie aici. Pe toată durata secolelor IV și V, până la instalarea edificiului creștin, acest sector al fortificației de la Capidava este dens ocupat, distrugerile violente sunt frecvente, iar refacerile par imediate.

Autorii aduc multumiri doamnei Georgiana Mureșan (Laboratorul de restaurare metale al IAB) pentru curățarea întregului lot de monede, precum și colegilor Beatrice Kelemen (UBB), Ovidiu Botis (UBB) și Iulia Iliescu (FIB) pentru realizarea ilustrației grafice a acestei prezentări și determinarea unor piese ceramice. Mulțumirile noastre se adresează, nu în ultimul rând, responsabilului științific al șantierului, conf. dr. Ioan Opreș, pentru posibilitatea de a prelucra aceste materiale.